

[Weikop.]

klare sit forslag; hvordan i alverden skal man da så kunne tage stilling til det?

Må jeg så lige spørge om en ting, for hvis den højtærede handelsminister bare kan svare ja eller nej på det, vil det måske kunne klare et begreb. Kan SAS-selskabet, der jo driver store restauranter, fremtidig få bevilling til sit SAS-hotel?

Handelsministeren (Baunsgaard): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Weikop, at jeg ikke gav det ærede medlem det råd at gå ud og prøve. Jeg sagde netop, at jeg turde ikke give det råd; der er da en forskel.

Jeg er ikke i tvivl om, hvad svage drikke er. Det er ikke-spiritusholdige drikke, og efter dette skulle det ikke være så forfærdelig svært at definere, hvad svage drikke er. Der blev spurgt, om kaffe var en svag drik, men kaffe er, når den leveres til en restaurant eller en hotelvirksomhed, ingen drik, det er et fast stof, og derfor skulle heller ikke det spørgsmål volde vanskeligheder.

Det sidste spørgsmål, det ærede medlem hr. Weikop rejste, om SAS måtte drive hotelvirksomhed, vil efter min bedste bedømmelse afhænge af, om SAS er leverandør og forhandler af stærke drikke. Er det ikke det, berøres de jo slet ikke af denne lovgivning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Albertsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1551; fremsættelsen i tidenden sp. 3735).

Lovforslaget sattes til forhandling.

K. B. Andersen: Det forslag om ændringer i folkeskoleloven, som vi i dag skal behandle, er en helt klar og konsekvent videreførelse af de betydningsfulde ændringer, vi gennemførte i 1958. Jeg vil gerne have dette sagt klart straks: lovforslaget burde altså, hvis den højtærede minister ikke, som rimeligt er havde følt sig bundet af de sædvanligt gældende former, have heddet „forslag til lov om videreførelse af skolereformen af 1958“. Det er nemlig det, det drejer sig om. Her er ikke tale om brud eller lapperier, men om en videre udbygning af de ideer, som et stort flertal her i tinget dengang gav sin tilslutning.

Den bestemmelse i lovforslaget, der har vakt mest opsigt, er lovhjemmelen for indførelse af det 10. skoleår på frivillig basis. Den højtærede minister citerer i bemærkningerne af læseudvalgets blå betænkning nr. 1 bl. a. følgende, som jeg også gerne vil citere:

„Den til realeksamen knyttede uddannelse er jo 10-årig. Det må på baggrund heraf anses for ganske rimeligt, at elever, der gennemgår 8.-9. klasse, har mulighed for at få en lige så lang uddannelsestid inden for folkeskolens rammer, uden at de skal overføres til realafdelingen. Der må tilvejebringes ligelighed med hensyn til antallet af trin inden for de to afdelinger.“

Kortere og klarere kan det i og for sig ikke siges. Det er et spørgsmål om balancen inden for folkeskolen. Der er jo ingen, der finder det særlig påfaldende, at der kræves 10 år for at nå frem til afslutning af den folkeskolegren, der hedder realeksamen, og som netop er en gren af folkeskolen, hverken mere eller mindre og ikke, som nogen tror — måske navnlig personalechefer bl. a. i etaterne — verdens ottende vidunder. Det må være lige så rimeligt, at der i andre dele af folkeskolen gives denne frivillige mulighed for en videre uddannelse gennem et tilsvarende åremål.

Lovforslaget giver kommunerne samme forpligtelser over for det 10. skoleår i fortsættelse af det 8. og 9., som de jo allerede har for det 10. år i realafdelingen. Det bør ikke kunne chokere nogen.

Der er skolefolk, som mener, at dette 10. år ikke hører hjemme inden for folkeskolen, og at ungdomsskolen skulle påtage

[K. B. Andersen.]

sig det. Jeg er ikke enig heri. Her er nemlig ikke tale om et enten-eller, men om et både-og. Det pædagogiske arbejdsudvalg for ungdomsskolen arbejder energisk for at skabe et mere tiltrækkende og tidssvarende indhold for ungdomsskolen, der jo netop i disse år har glædet sig over stigende tilslutning, men et frivilligt 10. skoleår inden for folkeskolen vil ikke slå noget i stykker her.

Man hører af og til det argument mod forslaget om det 10. skoleår, at det er lidt ejendommeligt at fremkomme med det, når vi har en voldsom lærermangel. Jeg kan ikke godtage det argument, der ikke synes at bygge på særlig dybtgående behandling af forholdet. Vi mangler jo i dag ifølge de af det økonomiske sekretariat i samarbejde med undervisningsministeriet udarbejdede prognoser ca. 8 000-9 000 lærere. De lærere, der vil gå til det meget beskedne antal 10. klasser, der de første år vil komme, er så få sammenlignet med dette tal, at det er helt uden betydning som argument. Man kan ikke på det grundlag standse en udvikling, som er en klar og nødvendig konsekvens af den skoleudbygning, vi er midt i.

Når det er sagt, vil jeg imidlertid gerne tilføje, at hvordan det skal gå videre frem, er et åbent spørgsmål. Det vil bl. a. afhænge af, om den højtærede minister vil lytte mest til lærerbehovsudvalget eller mere til folketinget, når det er spørgsmål om at få seminariekapaciteten udvidet. Den fortsatte byggen på den letsindige omgang med tal, som lærerbehovsudvalget har præsteret i hele sin alt for lange levetid, vil selvfølgelig fortsat kunne standse pædagogiske reformer både af den ene og den anden art. Men det skal vi jo høre mere om fra den højtærede minister inden så forfærdelig længe.

Forslaget om, at man skal have mulighed for at indføre talkarakterer ved afgangsprøverne efter 8., 9. og 10. klasse, vil jeg også hilse med stor tilfredshed. Lad os dog blive fri for nu at høre beklagelser over, at eksamenshysteriet nu skyder nye skud og breder sig yderligere. Det kan ikke brede sig yderligere i dette land, hvor de menneskelige egenskaber, der kan ansættes i tal, stadig vurderes højest, når det gælder ansættelser og lignende. Der har i de senere

år været en glædelig tendens til at skyde eksamens- og talmomenterne i baggrunden i den egentlige barneskole, og forhåbentlig kan vi komme videre ad den vej, men når det gælder afgangsprøver, kan det ikke nytte at ville bilde sig ind, at der kan skabes den tilstrækkelige respekt om et afgangsbrev, der udtrykker sig i alt for vage vendinger, så længe vi har den talmæssige vurdering i den del af folkeskolen, der hedder realafdelingen.

Jeg vil ikke være med til at gå ud og bilde erhvervslivets folk ind, at der kan læres lige så meget på 8 eller 9 år som i realafdelingens 10, men det er både påkrævet og rigtigt at sige til arbejdsgivere og andre, der skal vurdere de unge: se nu efter, hvad det er, de har lært i de 8 eller 9 eller 10 år, de har gået i skole; se på afgangsbrevet, om det ikke netop til det job, der skal besættes, er pigen eller drengen fra 8. eller 9. eller 10. klasse, som har lært netop de færdigheder, der i den pågældende situation er brug for. Realeksamen har længe nok været skolernes vel tilrettelagte sovepude for personalechefer og arbejdsgivere. Den store imødekommenhed, der f. eks. fra Arbejdsgiverforeningens skoleudvalg har været vist over for de nye 8. og 9. klasser, vil forhåbentlig få let ved at brede sig til erhvervskredse landet over gennem den reform, der her er foreslået vedrørende afgangsbrevserne.

Så har vi stadig etaterne tilbage. Hvornår lykkes det at få dem til at tænke i de samme nye baner? Landsorganisationen De samvirkende Fagforbunds skoleudvalg har for nogle måneder siden sendt den højtærede minister en udtalelse, der peger på de urimelige virkninger for folkeskolen, som etaternes uforstående holdning er skyld i. Henvendelsen munder ud i en anmodning til ministeren om sammen med de skoleudvalg, som de to arbejdsmarkedsorganisationer har nedsat, at rette en henvendelse til institutionerne for at redegøre for den undervisning, der nu gives i 8. og 9. klasserne — og nu kan vi altså snart føje 10. klasserne til — så det kan ses, at den fuldt ud opfylder de krav, der med rimelighed kan forlanges opfyldt som baggrund for ansættelse de pågældende steder.

Lovforslaget imødekommer i en anden henseende et udbredt ønske i mange kredse,

[K. B. Andersen.]

hvortil også mit parti hører. Jeg tænker på den mulighed, der gives for at få anerkendt som forsøg oprettelse af børnehaveklasse. K. K. Steineke, den forhenværende overordentlig højtærede minister på flere poster, har sagt, at det tager 20 eller 30 år — jeg husker ikke hvilket — for en god idé at slå igennem. Det kan faktisk tage endnu længere tid. Når den højtærede undervisningsminister i sin fremsættelse siger, at der i adskillige år har været udført et værdifuldt arbejde med børnehaveklasse i Esbjerg, så er det forsigtigt udtrykt, fordi „adskillige år“ er nøjere sagt 50 år. Jeg har lige hørt fra det ærede medlem hr. Dupont, at han i går var til 50 års jubilæum for børnehaveklasse i Esbjerg, så det er altså meget nøjagtigt 50 år siden.

Siden 1912 har Esbjerg haft disse børnehaveklasse, der nu søges af næsten 100 pct. af de børn, de angår, og erfaringerne fra Esbjerg synes at være overordentlig gode. Der har fra bl. a. Dansk Børnehaveråds side været vist meget stor interesse for denne nydannelse — altså nydannelse uden for Esbjerg — der her er tale om. Dansk Børnehaveråd udsendte i fjor et særnummer af sit blad om børnehaveklasse, et særnummer, vi måske nok i udvalget skal se at få fat i som led i og baggrund for vore forhandlinger. I den rapport, der indleder det pågældende særnummer, udtaler Dansk Børnehaveråd sig for 3 timer daglig, mens Esbjergklasserne arbejder med 2 timer daglig. Jeg vil tro, at Dansk Børnehaveråds forslag er rigtigt, men det kan vi jo se på i udvalget.

Jeg tror, det er vigtigt at fastholde fra starten, at det ikke er en udvidelse af skolen og den egentlige undervisning, det drejer sig om, men om at vænne børnene til skolen ved at beskæftige dem på skolen i det sidste år, inden den egentlige skolegang begynder. Derfor må det være naturligt, som det er tilfældet i Esbjerg, at det er børnehavelærere og fritidshjems lærere, der tager sig af arbejdet i disse klasse.

Der bliver altså ikke her tale om at øge lærermangelen, men rent bortset fra mangelproblemet må det principielt være rigtigt at fastholde, at læreren først træder ind i billedet ved børnenes overgang til 1. klasse. Det er vigtigt for dette forsøgs heldige

forløb, at der gives så gode rammer om disse børnehaveklasse som muligt, netop fordi det ikke bare er en skole for de mindste, det drejer sig om. I det tidligere nævnte hæfte fra Dansk Børnehaveråd siges det advarende, at man ved at få gennemført børnehaveklasse under for primitive former kan risikere kun at gøre en del erfaringer om, hvordan det ikke bør gøres.

I Københavns borgerrepræsentation har det ærede medlem fru Astrid Skjoldbo flere gange rejst spørgsmålet om børnehaveklasse her i København og bl. a. kædet sagen sammen med spørgsmålet om skolemodenhed og givet udtryk for, at børnehaveklasse vil være egnede til at give børnene en mere lige start. Også disse synspunkter taler for indførelse af det mildnende led mellem hjem og skole eller børnehav og skole, som børnehaveklasse er tænkt at skulle være.

Lovforslaget giver også en udvidet adgang for kommunerne til at betale for undervisning i private realskoler. Som denne ændring er motiveret i lovforslaget — at alle børn skal have en reel adgang til realskoleafdeling — er der ingen grund til at nære bekymring; men vi må nok se nærmere på, at der ikke skabes sådanne regler eller en sådan praksis ad privat vej, at den omstændighed, at enkelte børn søger til en privat realskole på kommunens regning, kan forhindre, at kommunens eget skolevæsen bliver udbygget på en tidssvarende måde. Her er i øvrigt et område, hvor der kan anstilles lærermangelbetragtninger. Der er nogle steder i landet meget korte afstande mellem realklasse med meget små elevtal. Dette er selvfølgelig ikke sagt af uvilje mod de private realskoler, som vi plejer at være enige om her i tinget at give gode arbejdsvilkår, men blot som udtryk for, at vi må holde et vågent øje med, at udbygningen på realskoleplan ikke sker på en urimelig kostbar måde, hverken med hensyn til penge eller til lærerkræfter.

De forbedrede regler om tilskud til syge og invaliderede børn har længe været påkrævet. Udviklingen er helt løbet fra de gældende regler. Vi må se nærmere på, om den udbygning, der her er tale om, er tilstrækkelig. De børn, der i forvejen på den ene eller den anden måde er handicappede, skal ikke have føjet det handicap til, som en

[K. B. Andersen.]

forringet undervisning i så høj grad er i dag. På dette område må vi ikke holde igen. Da jeg tidligere nogle gange har efterlyst ændringer af reglerne på dette felt, vil jeg gerne specielt takke den højtærede minister for denne ændring.

Folkeskolelovens regler om bygningstilskud foreslås på forskellig måde bragt på linje med de nye undervisningsplaner. Det er der også kun grund til at være tilfreds med. Jeg kan ikke lade være med at spørge den højtærede minister, om der gøres, hvad der er muligt for at få realskolebyggeriet, eller rettere — for det har nemlig på ingen måde brod imod ministeren — om det kommunale selvstyre i urimelig grad lægger hindringer i vejen for et sådant rationaliseret skolebyggeri. For ikke mange dage siden behandlede vi den højtærede socialministers forslag om skoler under åndssvageforsorgen. Her så man et eksempel på, hvor rationelt både med hensyn til materiale, til tid og derfor selvfølgelig også til penge et så stort skolebyggeri kan lægges an, når det kan gøres centralt, og når der er bevågenhed over for opgaven. Hvad kan vi lære med hensyn til skolebyggeri i almindelighed af dette forslag, og hvad vil den højtærede minister kunne komme igennem med af den slags over for kommunerne?

Med de ændringer, der her er foreslået — jeg tænker først og fremmest på forslagene om hjemmel for det 10. skoleår og afgangsbetvisernes ændrede form — er vi kommet et stykke videre frem ad den reformvej, der blev betrådt med 1958-loven. Nogle vil straks spørge: hvornår skal vi så til det igen? — nu kan der vel blive fred en tid. Det må man da oprigtigt ikke håbe. Vi må gøre os klart, at vi står ved begyndelsen af en stadig fremadskridende skolereform, der i det daglige sætter sig spor i skolerne landet over — desværre ikke lige stærkt i dem alle, men dér, hvor der er både vilje og evne, dér sker det — men en skolereform, som af og til vil dukke op igen i det høje ting.

Det mest centrale i denne skolereform er, at den bedre end den hidtidige skole lader børnenes forskellige evner og anlæg komme til deres ret. Derfor er det også både urimeligt og forkert, når det i skoledebatten af og til siges, at den nye lov nivellerer og ikke tager hensyn til, at børnene er forskellige.

Det er netop, hvad den gør. Talen om en nivellerende tendens i 1958-loven og den blå betænkning kan ikke være udsprunget af kendskab til lovens ord og praksis; dens grobund er snarere irritation fra de hidtil privilegerede over, at alle børn uden hensyn til, hvor interesser og evner ligger, får bedre del i det privilegium, som en øget og god skoleuddannelse er i et moderne samfund.

Jeg vil gerne takke den højtærede minister, der har været den helt centrale figur i denne fremadskridende skolereform, og tilsige mit partis medvirken til en velvillig behandling af det skridt på reformvejen, som det foreliggende lovforslag er udtryk for.

Axel Kristensen: Da vi for nogle år siden gennemførte den nye skolelov, var det væsentligste formål jo at give den såkaldte eksamensfri skole vækst og udvikling, at skabe liv i den. Heri lå ingen kritik mod lærerne, men det var jo en skoleform, der var stivnet og gået i stå, og mange forældre var dybt fortvivlede, når de ikke kunne få deres børn i mellemsskolen. Der er ikke spor tvivl om, at der her er sket en meget stor udvikling. Det liv, den diskussion og den uenighed, der har hersket, har været nyttig, fordi noget, der var dødt, er blevet levende. Lige så sikkert er det dog, at den jo lidt hastige, tør man vel sige, gennemførelse af loven i praksis har kunnet fortegne billedet noget, sådan at det måske har givet anledning til angrebepunkter mod skoleloven, som egentlig hører mere hjemme under det administrative, og lige så sikkert er det, at den fejltagelse, man begik ved bedømmelsen af lærerbehovet, har været til meget stor gene for, at denne skolelov kom til at udfolde sig, som den skulle.

Når man derfor nu taler om at udvide folkeskolen med et frivilligt 10. skoleår, så er det forståeligt, at mange mennesker bliver noget forskrækkede og siger: det er da ikke aktuelt; når vi står og mangler lærere i den almindelige skole, kan det da ikke være aktuelt at forøge skolerne klasseantal. Det er da ganske åbenbart, at forudsætningen for, at man kan få noget godt ud af 8., 9. og 10. skoleår, er, at man har haft en virkelig god skolegang fra det 7. til det 14. år. Hvis den har været forsømt og dårlig, så får man jo ikke det ud af denne fortsatte undervisning, som meningen var, og

[Axel Kristensen.]

vi ved jo positivt, at der mange steder i landet mangler lærere. Der er steder, hvor de skifter lærere i samme fag 2, 3 eller 4 gange i årets løb, hvor der køres på vikarer og ikke-uddannede folk. Det er måske ikke så udpræget herinde ved de store byer som andre steder, men det er dog meget forståeligt, hvis skolefolk eller kommunalbestyrelsesmedlemmer i sådanne områder siger: ja men er de da virkelig velforvarede? Vi kan ikke få lærere til de klasser, vi har; skal vi nu have det således, at man mange andre steder foretager en videre udbygning, nemlig de steder, hvor det er attraktivt for lærere at komme, sådan at vi af den grund bliver endnu dårligere stillet? Man må derfor tage meget forsigtigt på dette spørgsmål, hvis man ikke skal skade skolens stilling, og hvis man ikke skal skade folks indstilling til den nye skolelov — de har jo mange gange helt misforstået, hvad det drejer sig om. Mit parti vil derfor være nødt til at forlange sagen meget nøje diskuteret med undervisningsministeren, inden man kan gå ind for dette lovforslag om ændringer i folkeskoleloven.

På den anden side må man erkende, at ude i det praktiske liv kræves der en god uddannelse, og når man giver dem, der kommer i realklasserne, 10 år — det er jo også frivillige klasser, ganske som 8., 9. og 10. klasserne skal være frivillige — kan det virke uretfærdigt over for dem, der ikke evner at komme i realklasserne. Det er jo ikke sådan, at man knivskarpt kan sige: disse evner at lære noget, og disse evner slet ikke noget. Det er alt sammen jævne overgange, og der kan ikke være tvivl om, at mange af dem, der ikke kommer i den nuværende eksamensskole, gennem en forøget skoleuddannelse ville få mulighed for at tage eksamen og for at få en uddannelse, som de ville få megen glæde af resten af deres liv. Det kan ikke nytte, at man begynder på ting, der bare ser godt ud, men hvor indholdet er dårligt. Jeg for min part vil gerne sige, at jeg tror, der er områder, hvor det, uanset om det nu skal være i skolerne eller andetsteds, vil være nødvendigt at give adgang til en uddannelse. De unge skal videre til handelsskoleeksamen, eller de skal videre til teknisk uddannelse, og dertil kræves nogle adgangseksa-

mener; kan de ikke få den dertil nødvendige uddannelse i skolen — denne uddannelse er ikke en faglig uddannelse, det er en skoleuddannelse på lige fod med al anden skoleuddannelse — så vil der opstå skoler og kursus, hvor de kan få den, for de skal have den. Derfor kan der nok være nogle felter, der, uanset om man gør det på den ene eller anden måde, kræver nogle lærerkræfter.

Fra mit partis side kan vi tilsige, at vi vil gennemdrøfte disse spørgsmål med den højtærede undervisningsminister; vi er imidlertid meget ængstelige for at lave noget, som ser godt ud, men som er dårligt. Det er ikke nok at vedtage, at der skal gives forøget undervisning; den skal også have et rigtigt og et godt indhold.

Noget af det samme kan man måske sige om de klasser, der foreslås oprettet i den anden ende af skolerne, børnehaverne, eller hvad man nu vil kalde dem. Der er en ting, der har slået mig: det er en ganske kort tid, disse børn skal være i skolen hver dag; d. v. s. at alle de selverhvervende kvinder, som må bringe deres børn på børnedag hjem om morgenen, når de går på arbejde, og hente dem, når de går hjem, ikke har store chancer for at få deres børn i disse børnehaver. Jeg kan ikke se, at de kan komme der; men det kan være, at ministeren kan give oplysning om det. Så bliver det altså børnehaveklasser for den lidt bedre stillede del af befolkningen, hvor mødrene kan være hjemme og tage sig af deres børn; disse mødre kan få anbragt deres børn i sådanne børnehaver nogle timer, og det kan være udmærket. Det, der interesserer mig i denne sag, er, om man ved at sende børn i sådanne klasser — som man ikke kalder børnehaver, men klasser på ganske samme måde som alle andre klasser — kan give dem en tilvænnning uden i og for sig at give dem skolegang, en tilvænnning, som gør, at de derefter får væsentligt mere ud af de kommende år. Hvis det er tilfældet, kan vi jo overveje, om man, når mulighederne er til stede, vil gøre sådan noget. Derfor lægger jeg vægt på, at den højtærede undervisningsminister har stillet forslag om forsøgsklasser på dette område.

Men så bliver det rigtignok et spørgsmål, om det skal være sådan, at alle mennesker kan starte disse forsøg overalt, så man

[Axel Kristensen.]

får det alle steder på én gang. Det vil vi også gerne snakke med den højtærede undervisningsminister om, for vi ved jo, at der er mangel på klasseværelser; vi ved, at mange kommuner brændende ønsker at få lov at bygge skoler til det, de har. Jeg tror, at den højtærede undervisningsminister let ville kunne nævne nogle hundrede kommuner, der har bedt om at måtte bygge skoler. Nu skal der her bruges klasseværelser og lærere. Der står ikke noget i lovforslaget om, hvilke lærere der skal bruges; det ærede medlem hr. K. B. Andersen gik ud fra, at det ikke skulle være seminarilærere; men der står bare, at der kan oprettes klasser; der står ikke noget om, hvem det egentlig skal være, der skal undervise. (Afbrydelse). Ja, ja, det er en selvfølge, siger det ærede medlem hr. K. B. Andersen venligt. Det er jeg glad ved at høre. Men vi må altså snakke om, i hvor stor udstrækning dette, som altså er et forsøg, skal finde sted og skal belaste vort klassebehov og byggeriet. Det er ikke sådan, at vi er imod en udvikling; men vi er imod, at man lader, som om man gør alting, og derfor ingenting får gjort rigtigt. Vi vil altså meget gerne gennemdrøfte disse spørgsmål med den højtærede undervisningsminister, og jeg tør vove at påstå, at venstre er så interesseret i uddannelse, som nogen kan være. Men det, at man vil se realistisk på mulighederne, kan jo sommetider fremme sagerne mere, end hvis man bare kaster sig ud i det.

Må jeg i denne sammenhæng sige lidt om efterskolerne. Efterskolerne har vistnok så mange elever; at det er 10 pct. af de skolepligtige børn, der kommer i efterskole. Det kan være, at det tal ikke er holdbart, men efterskolerne har altså et stort antal børn, og disse skoler har løst en opgave, som er væsentlig; de har gjort mere end at bibringe de unge, som kommer der, en undervisning i dansk, regning og skrivning; de har været et modningssted; der har i disse skoler været en atmosfære, en ånd og en indsats, som har været væsentlig. Forældre, der sendte deres børn på disse skoler, har været glade for, at de fik denne gode påvirkning og udvikling, og fra vor side ville vi med meget stor ængstelse se på, hvis der skete noget, der kunne svække dem.

Naturligvis ved vi godt, at det er ikke over hele landet, man har sådanne skoler, og man kan ikke hindre fremskridt i skolevæsenet i den ene del af landet for at bevare en bestemt skoleform; men vi må også i udvalget snakke om, hvad dette kan komme til at betyde for et så værdifuldt element som vore efterskoler. Det er muligt, at adgangen til at betale støtte til efterskoler må strækkes ud over det, vi nu har, eller måske skulle vi gå videre med antallet af år, i hvilke det offentlige betaler. Der var én, der i dag fortalte mig, at det, som det 8. skoleår koster, ikke bliver beregnet som tilskud, det betaler forældrene ikke indtægtsskat af; men det, der gives som tilskud til efterskoleelevernes forældre, bliver regnet til indtægt, det betaler de skat af. Hvis man tilstræber en ligestilling, kunne der være et og andet at rette her, for så vidt man virkelig vil stille alle lige.

Vi kan altså fra vor side sige, at disse spørgsmål interesserer os overordentligt. Vi vil være med i ethvert grundigt og sagligt arbejde om disse spørgsmål. Vi er overordentlig interesseret i at give hele den danske befolkning de bedst mulige uddannelsesvilkår, og vi er også klar over, at der visse steder er behov for en videregående skoleuddannelse end den, der kan nås med det 7. år.

Mange her i landet har været imod eksamensterperi og karaktergivning o. s. v.; det ved enhver; man har ment, at det kunne ligefrem være skadeligt for menneskets karakter — altså ikke den, de får i dansk, men den, de har inden i sig. Det er klart, at overdrevent terperi og karaktergivning ikke er af det bedste. Der kan vel være delte meninger i mit parti om det, men personlig mener jeg, at for den almindelige folkeskoles vedkommende til og med 7. klasse behøver man ikke at have disse ting. Men når det kommer dertil, at vi får, om jeg så må sige, linjeskoler, hvor eleven går af med et bevis, der giver adgang til at læse til teknisk assistent eller at komme på en handelsskole, så må den pågældende kunne dokumentere, at han har den viden, der er nødvendig for at gå videre, og i disse tilfælde kan vi være med til at snakke om karaktergivning. Men det er givet, at store dele af befolkningen vil være ængstelig for, at man

[Axel Kristensen.]

nu vender tilbage til den sorte skole, og det er jo slet ikke meningen med disse foranstaltninger.

Der er andre ting i dette lovforslag, f. eks. tilskud til forskelligt, og dem kan man også tale om. Hvis f. eks. en skole skal have to gymnastiksale, får den ikke større tilskud til det, men så kan den ene sal erstattes med et svømmebassin, så børnene kan lære at svømme. Det synes jeg er udmærket; det koster os ikke mere, og jeg synes, det kan være meget nyttigt.

En anden ting vil jeg gerne nævne — det ærede medlem hr. K. B. Andersen var også inde på det — nemlig dette, at hidtil har man haft pligt til at sørge for undervisningen indtil den skolepligtige alders ophør for dem, der var svage, ikke forstands- eller evnemæssigt, men som af andre grunde ikke kunne komme i skole eller på anden måde blive delagtiggjort i undervisning. Denne frist bliver nu udvidet til at omfatte også de år, hvor der er frivillig uddannelse, og jeg synes, det er rimeligt, at de mennesker, der er ramt hårdt ved at være invalider eller på anden måde, ikke skal stilles ringere i henseende til at lære noget end dem, der er så lykkelige at være sunde og raske.

Jeg tror som sagt at kunne tilsige, at vi sagligt vil medvirke ved bearbejdelsen af dette lovforslag, til at få det gennemarbejdet og oplyst, men vi er meget ængstelige med hensyn til hele spørgsmålet om lærermangelen. Jeg vil gerne støtte det ærede medlem hr. K. B. Andersen i, at vi må have udvidet seminarierne — og det må ske hurtigt — og også med hensyn til det, der blev nævnt forleden, da vi behandlede spørgsmålet om lærermangelen, om, at andre, der havde tilstrækkelig god uddannelse på enkelte felter, efter at have tilgnet sig en vis pædagogisk viden burde kunne sættes ind over for lærermangelen. Vi kan i en nødsituation ikke acceptere en traditionsbunden tankegang, men må anvende de midler, man har, og jeg beder den højtærede minister gøre alt, hvad han kan på dette felt, således at lærermangelen kan blive mindst mulig.

Poul Thomsen: Det er næsten blevet en tradition her i dag, at en af ordførerne

skal meddele, at han taler på en andens vegne, og jeg skal altså også meddele, at vort partis ordfører i denne sag, det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen, ikke kan være til stede, og at det derfor er faldet i min lod at sige et par ord om det foreliggende lovforslag om ændringer i lov om folkeskolen.

Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. K. B. Andersen sagde, at der her ikke er tale om en strukturændring således som ved 1958-loven, der gav en ændring af strukturen inden for folkeskolen. Men alligevel er det dog på et par punkter så vidtgående ændringer, der foreslås her, at det er nødvendigt, at man under en udvalgsbehandling af sagen går dybt til bunds for at finde ud af, om det er den rigtige løsning, den højtærede undervisningsminister er nået til med dette lovforslag.

Jeg vil gerne først gøre et par bemærkninger om nogle af de småting, som er i lovforslaget. Først og fremmest vil jeg sige til den højtærede undervisningsminister, at vi i mit parti er særdeles tilfredse med den ændring, som er indføjjet under punkt 4 i forslaget, hvori det hedder: „eller — for de børn, hvis forældre ønsker det — i realafdelingen i en privat realskole.“ Vi har flere gange gjort opmærksom på, at det var urimeligt, at man prøvede at sondre på det område mellem de private realskoler og de almindelige, de kommunale realskoler. Det ærede medlem hr. K. B. Andersen var ængstelig for, at man ved at indføje dette i loven skulle komme til at skabe en sådan tilgang til de private realskoler, at man derved hindrede adgangen til at oprette realafdelinger i de kommunale skoler. Hvis en realskole er så dygtig, at den kan tiltrække tilstrækkelig mange elever, synes jeg i og for sig det må være mindst lige så godt, at man lader børnene gå i den private realskole, som nu engang er på stedet, som at man opretter en ny realskole i konkurrence med den allerede bestående — vel at mærke på kommunal basis og med tilskud fra staten. Vi er fra vor side tilfredse med den formulering, undervisningsministeren har givet forslaget på dette område.

Vi er også — idet jeg stadig gerne vil rose den højtærede undervisningsminister — tilfredse med, at man nu indfører talkarakterer ved afgangsprøverne, således som det

[Poul Thomsen.]

fremgår af punkt 7 og 8. Vi synes, at det er en understregning af det princip, som vi fra vor side gang på gang har gjort os til talsmænd for, at det er ikke nok med, at man udtaler et eller andet vagt vidnesbyrd om børnene; det må være således, at man fæstner det i talkarakterer. Man kan sige, det er gammeldags, reaktionært, men det er virkningsfuldt, og det er det, det drejer sig om. Vi tror, at man lettere, ligesom med papirerne på bordet, vil kunne klare sig i alt fald ved den første ansættelse, når den, der skal ansætte, kan læse ud af talkaraktererne, hvad der er sket vedkommende. At der desforuden kan gives en udtalelse af mere almen karakter, en udtalelse, som måske i højere grad er en personlig udtalelse om vedkommende elev, er en helt anden sag, som vi også gerne ser ført ud i livet.

Så er der spørgsmålet om, at man vil udvide betalingen for undervisningen for syge, invalider o. s. v. Det er en ganske naturlig ting. Når jeg tænker på, at man med loven af 5. juni 1959 om åndssvage og særlig svagt begavede endda gav undervisnings- og oplæringspligt helt til det 21. år, så finder jeg det naturligt, at de, der er handicappet på en eller anden måde, også skal have en undervisning så langt, som det er nødvendigt, for at de kan blive stillet på lige fod med andre i den forbindelse.

Jeg er også tilfreds med det, der står i punkt 26 om skolebyggeriet. Jeg synes, det er en udmærket ting, at man, når der er tale om en stor skole med 2 gymnastiksale, kan indrette den ene til svømmehal. Man har gjort det i Gladsaxe som et af de første steder, og jeg ved, at man allerede på et tidligere tidspunkt har gennemført det system i Kolding og Esbjerg. Det bliver mere og mere almindeligt, og jeg finder, det er naturligt, at man gennemfører noget sådant, fordi man derigennem kan give børnene en så alsidig udvikling også i fysisk henseende, som det er rigtigt at gøre.

Men efter at jeg er kommet med disse

anerkendende udtalelser til den højtærede undervisningsminister om det foreliggende lovforslag, vil jeg gerne gøre et par betragtninger gældende om det, der så at sige er en strukturændring i lovforslaget, spørgsmålet om indførelse af børnehaver og spørgsmålet om indførelse af et 10. skoleår. Det virkede ganske ejendommeligt på os, at man i 1958 gennemførte den nye skolelov på et tidspunkt, da man endnu ikke havde gennemført skoleloven af 1937 — man kom altså lidt for tidligt — og det undrer os, at man nu, inden man har gennemført 1937-loven, og inden man har gennemført 1958-loven, igen kommer med noget nyt. Mon man ikke skulle have lyttet til det ærede medlem hr. Poul Sørensens betragtninger i et spørgsmål til ministeren her i salen eller til de betragtninger, jeg gjorde gældende under første behandling af finansloven for et par år siden, hvor jeg advarede mod, at man gik så stærkt frem med at prøve på at føre loven af 1958 ud i livet? Det viser sig altså i dag, at man faktisk har været for hurtig, at man i 1958, til trods for at det kun er 4 år siden, ikke har forudset den udvikling, der har fundet sted i løbet af den tid, der er gået. Så kommer man nu med et lovforslag, og man må spørge, om Danmarks Lærerforenings medlemsblad, Folkeskolen, når det taler om børnehaver, ikke har ret i den betragtning, at lovforslaget kommer netop på det mest uheldige tidspunkt, der overhovedet kunne være tale om. Det kunne være fristende at få at vide — det står nemlig hverken i ministerens fremsættelsestale eller i bemærkningerne — hvad det egentlig er, man vil med disse børnehaver. Ja, man vil forsøge, men hvad vil man med dem? Er det pædagogisk sigte? Er det socialt sigte? Hvad er hensigten med disse børnehaver? Samtidig med at man i den danske folkeskole siger: børnene er ikke skolemodne, før de er 7-8 år — til trods for at dr. Thorstrup har kunnet bevise, at skolemodenheden indtræder på et tidligere tidspunkt — samtidig med at skolemyndighederne sky-

[Poul Thomsen.]

der børnenes skolegang ud et års tid eller sådan noget lignende, siger de: vi drager børnene ind ad anden vej i skolen, prøver gennem børnehaverne at vænne dem til skolegang.

Børn er helt anderledes, end man opfatter dem i undervisningsministeriet. Børn vil nemlig være en slags voksne. De leger måske voksne. De vil ikke have det betragtet som noget, de skal leges ind i. Nu er de nået til det tidspunkt, da tidens alvor kommer ind over dem, og de vil prøve at få ikke en leg, men en opgave, noget, hvorved de kan lære noget ligesom de store. Det er værdifuldt, at børnene har det sådan, og vigtigt, at man ikke forpasser den tid og ikke forkludrer noget ved at få dem til at tro, at skolen er noget andet end det, den egentlig er. Skolen er ikke en børnehave, og jeg er meget ængstelig for, at man går hen og forkludrer det for børnene.

Børnehaver i skolerne vil få mange vanskeligheder. I den givne situation er spørgsmålet: hvem skal undervise? Skal det være pædagogisk uddannede eller børnehavelærere? Jeg forstår det på den måde, at det i første række er børnehavelærere, småbørnspædagoger, man vil anvende her. Hvis det er det, kan jeg ikke rigtig indse, at der bliver tale om den indførelse i skolegangen, som man har talt om at det skulle være.

Jeg stiller også det spørgsmål, om man har de lokaler, der skal bruges. Når der nu er lokalemangel på alle andre områder, hvordan skal man så klare det problem? Børnehaverne skal have deres egne lokaler, som skal indrettes på en ganske særlig måde, sådan som børnehavelokaler nu engang indrettes, og man må være klar over, at børnene skal have deres egen legeplads, en skrammellegeplads, eller hvordan den nu skal laves.

Der er mange problemer dér, som vi fra vor side gerne vil have undersøgt fuldt og helt til bunds. Vi vil dog gerne sige med det samme, at hvis man i udvalget kan overbevise os om, at man kan gennemføre dette, hvis man kan overbevise os om, at der er virkelige muligheder for det, og at der ligger en virkelig grund bag tanken om børnehaver, så er vi særdeles villige til at lytte dertil, særdeles villige til at rette os

derefter, fordi vi betragter børnehaver i almindelighed som en stor gevinst for det danske samfund, både i social og i pædagogisk henseende.

Og så er der det 10. skoleår. Der skal ikke være nogen tvivl om, at det konservative folkeparti mener, at der skal være ligestilling imellem de to grupper af børn, som enten går i A- eller B-linjen. Vi ønsker ikke, at der skal være lighed imellem dem, men vi ønsker, at der skal være ligestilling. Lighed tror vi ikke på, for folk er nu engang forskellige, alle er forskellige, og det er selvfølgelig også en hel del af de børn, der går henholdsvis i A- eller B-linjen. Vi ønsker som sagt, at der skal være ligestilling, og når der er mulighed for frivilligt at gå i B-linjen helt op til det 10. skoleår, for ikke at tale om at gå videre i gymnasiet helt op til det 12. skoleår, skal der også være en mulighed for dem, der er i A-linjen, for at gå videre helt op til det 10. skoleår.

Men også her må vi spørge: hvad er det, man vil med det 10. skoleår? Jeg kender godt både den røde, den blå og den grå betænkning — er det vist; men jeg spørger alligevel: hvad vil man, hvad er sigtet med det 10. skoleår? Hvordan vil man formulere formålsparagraffen for dette 10. skoleår? Det er, som om man i dag svømmer noget med hensyn til både det 8. og det 9. skoleår; og når man gør det med hensyn til det 8. og 9. skoleår, så må vi, inden vi går i gang med det 10. skoleår, have klaring over, hvad det er, man sigter på, hvor man vil hen med det.

Det samme, som jeg nævnte for børnehavernes vedkommende, er det naturligt at spørge om her: har man lærerkræfterne, har man lokalerne dertil, er der mulighed for i dag at gennemføre det? Det er det, vi må have klaring på, det betragter vi som uhyre vigtigt. Når man begynder på noget som det 10. skoleår, når man begynder på noget som børnehaver inden for skolen, når man laver den strukturændring, der her er tale om, må det ikke slås i stykker, fordi det kommer for tidligt, fordi man ikke har mulighed for at gennemføre det, og fordi det kun bliver halvt. Det, man gennemfører på dette område, må virkelig være noget, som kan bære.

Der er altså ting, som vi fra vor side meget gerne vil have drøftet i et udvalg,

[Poul Thomsen.]

ting, som vi gerne vil dykke til bunds i. Men jeg vil til trods for de anerkendende bemærkninger, jeg er kommet med om lovforslaget, og til trods for de, skal jeg sige tvivlende bemærkninger, jeg er kommet med med hensyn til enkeltheder i det, dog gerne sige, at vi fra konservativ side er indstillet på en velvillig behandling af dette lovforslag.

Else-Merete Ross: Med interesse, men også ofte med nogen forbavelse, læser jeg Danmarks Lærerforenings blad, Folkeskolen. Forbavelsen gælder især den surhed, om jeg må kalde det således, som dette blad af og til kan udvise. Som eksempel kan man tage lederen fra den 16. februar 1962 om „Kvantitet og kvalitet“. Jeg beder om tilladelse til at citere:

„Aldeles optaget af dimensionerne og forglemmende kvalitetskravet og realitetsgrundlaget projekterer man for folkeskolen udvidelse af spændvidden i undervisningen både nedad og opad. Der skal favnes nedad til de 6-årige ... og på stigens øverste trin lægger man endnu et på med forslag om et 10. skoleår“.

Jeg kunne forstå den uvenlige reaktion, hvis der fra ministeriets side var beordret en obligatorisk undervisning på dette første og sidste trin. Men det er der jo ikke tale om. I begge tilfælde er det efter henstilling udefra, fra skolekommissioner, byråd, forældrekredse o. s. v., at ministeriet har sagt: hvis I lokalt kan magte det, åbner vi i loven mulighed for, at der kan gives tilskud til dette arbejde, men vi presser jer på ingen måde dertil.

Der er for tiden nogle få 10. klasser, og man kan regne med, at det vil gå langsomt med oprettelsen i de første år. Folkeskolen siger om undervisningen i 10. klasse, at det bliver en undervisning, der er henvist til at eksperimentere sig frem uden at kunne bygge på erfaring. Noget helt nyt kan vel af gode grunde ikke bygge på erfaring, medmindre man vil tage andre landes erfaringer for gode varer.

Jeg synes lige så godt, man kunne se positivt på det og sige, at det er værdifuldt at få indhøstet erfaringer gennem det fåtal af 10. klasser, der vil være i de førstkomende år, for derefter netop på grund af

erfaringer at kunne nå frem til den bedst mulige tilrettelæggelse af undervisningen på dette klassetrin.

Jeg kan ganske tilslutte mig fremsættelses-talens tankegang, den, at man skal give alle elever i folkeskolen mulighed for en 10-årig skolegang, dersom de ønsker det. Denne adgang findes nu kun for de elever, der føres frem til realeksamen. Efter lovforslaget kan der, hvor der er behov for det, nu åbnes adgang til inden for folkeskolens rammer at give elever, der har gennemgået 8. og 9. klasse, den samme stilling med hensyn til skolegangens længde, som man giver reallinjens elever.

Jeg synes, det er en rimelig konsekvens af de bestræbelser, der har været udfoldet for at ligestille de elever, der får en mere praktisk betonet undervisning, med de elever, der får en mere bogligt betonet undervisning. Inden for mit parti kan vi derfor tilslutte os forslaget om tilskud til oprettelse af 10. klasser.

Ifølge skoleloven af 1958 skulle der for børn, der går ud af skolen ved undervisningspligtens ophør eller senere, udfærdiges afgangsbeviser, hvori der i ord, men ikke i tal karakterer, blev givet meddelelse om deres standpunkt. Motivering var, at børnene skulle skånes for eksamenspres og den mere skematiske talvurdering. Det var et meget idealistisk, men efter min mening også et meget urealistisk synspunkt. Så vidt jeg ved, ville man godt fra skolens side have bibeholdt denne idealistiske indstilling, hvis erhvervslivet også havde haft den samme indstilling, men det har det ikke, og det synes jeg ikke man kan fortænke det i. Erhvervslivet må ved antagelse af de unge have noget mere eksakt at holde sig til, ellers vil det foretrække elever fra reallinjen, om hvem det kan få disse oplysninger. Og så har man jo slet ikke opnået det, man ønskede, nemlig at give børnene fra den ikke-boglige linje samme chancer på arbejdsmarkedet som de andre.

Læseplansudvalget, som jo tidligere er gået ind for afgangsbeviser uden tal karakterer, går nu enstemmigt ind for den opfattelse, at tal karakterer ved de særlige afgangsprøver i 8., 9. og 10. klasse er en forudsætning for, at disse klasser kan nyde lige anseelse med realklasserne i erhvervslivet. Den frie mellemskole var i sin tid en

[Else-Merete Ross.]

god og rigtig idé, men den fik i vort eksamensglade land ikke den anseelse, den kunne have fået, netop fordi eleverne ikke fik mulighed for at dokumentere, hvad de kunne, og et bevis for denne kunnen. Nu ophæves skævheden mellem de to skoleafdelinger på dette område.

Kravet om børnehaveklasser er kommet udefra og ikke fra centralt hold. Det har taget tid at få dette ønske opfyldt. Dansk Børnehaveråd har arbejdet for det i 10 år, og i 1959 sluttede Danske Kvinders Nationalråd op om ønsket på et stort børnehavemøde her på Christiansborg. Jeg vil derfor gerne på kvindeforeningernes vegne takke den højtærede undervisningsminister for, at der gennem dette lovforslag bliver mulighed for at realisere disse ønsker, som jo heldigvis også foreligger fra adskillige kommuners side.

Jeg går ud fra, at en kommune som Nykøbing F. kan tilskrives noget af æren for, at forslaget nu er fremsat. I den by har man i 10 år drøftet oprettelse af børnehaveklasser. Skønt skolekommissionen og byrådet havde planerne færdige til at føre dem ud i livet, og skønt der blandt forældrene var stor tilslutning, blev der så sent som i marts 1961 givet afslag på et ønske om en sådan forsøgsordning.

Der er mange beviser på, at interessen hos forældrene er meget stor. Fra den seneste tid kan henvises til Hvidovre skolevæsen. På Dansborgskolen, hvor 120 børn er indskrevet i 1. klasse til efter sommerferien, fik forældrene tilbud om at lade disse børn gå i børnehaveklasser her i foråret. Skønt børnehaveklasserne blev anbragt på en overbelagt skole i tiden fra kl. 14 til 16, blev 100 børn tilmeldt, hvilket langt oversteg forventningerne. Der oprettes nu 5 klasser. På Holmegårdsskolen skete noget tilsvarende. Egentlig synes jeg, det er mærkeligt, at man ikke havde ventet så stor tilslutning fra forældrenes side, når man ved, hvordan forholdene ligger i Esbjerg, det eneste sted i landet, hvor man har haft børnehaveklasser, og endda har haft dem fra 1912. Dér går ca. 90 pct. af alle børn i børnehaveklasser.

Efter 50 års virksomhed med godt resultat i Esbjerg kan man undre sig lidt over, at der nu tales om at gøre forsøg med børne-

haveklasser. Det er måske også mere af lovtekniske grunde for at kunne få børnehaveklasser ind under § 64. Men naturligvis kan man altid forsøge sig frem til bedre metoder. Blot ændringen fra Esbjergs 2 timer til andre steder 3 timer vil gøre både indhold og metoder noget anderledes. I øvrigt må man i dette arbejde kunne støtte sig til erfaringer i andre lande, hvor systemet er udbredt, f. eks. i USA, hvor ca. 80 pct. går i børnehaveklasser, og i England og Israel, hvor klasserne er et obligatorisk led i selve skolesystemet, og hvor børnene begynder dér som 5-årige.

I Folkeskolen skriver man, at børnehaveklasser overhovedet ikke løser noget socialt problem og kun et såre beskedent pædagogisk problem. Lad mig først holde mig til det sociale. Børnehaveklasser mindsker ikke på nogen måde behovet for hel- og halvdagsbørnehaver. Det behov er voksende, og det må løses. Der er i nogle kredse en tilbøjelighed til at betragte børnehaver udelukkende som en social foranstaltning, nærmest som et opbevaringssted for børn. Det er fundamentalt forkert. Børnehaver har en socialpædagogisk opgave og efter min mening med ganske særlig vægt på det pædagogiske. Det er et sted, hvor små menneskespirer kan gro i det gunstigst mulige klima. Børnehaveklasser løser ikke et socialt problem, men vi må passe på, at de ikke skaber et socialt problem.

På børneforsorgens marts møde blev der talt om, at børnehaveklasserne skulle være „hjemmebørnenes overgang til skolen“. Jeg håber i højeste grad, at det er en misforståelse. Jeg går ud fra som givet, at det er et tilbud til alle 6 års børn, lige meget om de er i børnehave eller hjemme. Hvordan de hentes og bringes, må blive en opgave, som hjemmene og børnehaverne må klare. Jeg er ikke i tvivl om, at den kan løses, men ved at give hjemmebørnene fortrinsret mener jeg vi ville oprette et højst uheldigt socialt skel. Men jeg indrømmer, at hjemmebørnene vil blive i overtal ikke mindst på grund af den store mangel på børnehaver, som vi lider under.

Som 6-årige er børnene inde i en voldsom fysisk, intellektuel og emotionel udvikling. De trænger til store bevægelser og kraftudfoldelse, er fulde af videbegær og begynder fastere gruppedannelser. Disse behov er det

[Elsa-Merete Ross.]

vanskeligt at få honoreret for hjemmebørnene, og også i børnehaverne kan det have sine vanskeligheder, når de yngre gruppers behov også skal varetages. I børnehaveklasserne skal de dels gøres fortrolige med skolens miljø, dette store og nye, der venter dem som 7-årige, dels skal deres videbegær kunne tilfredsstilles, så de leger sig til en række kundskaber, uden at der dog er tale om undervisning. I Dansk Børnehaveråds blad fra 1961, nr. 9, findes en udmærket oversigt over, hvordan man tænker sig arbejdet tilrettelagt.

Dette arbejde har mange pædagogiske fordele. Hvert år må et antal børn i 7 års alderen, som ikke kan følge undervisningen i 1. klasse, henvises til særkonsulenten, som derefter ofte må anmode hjemmene om at beholde børnene hjemme et ekstra år, hvilket er en yderst uheldig foranstaltning. Gennem børnehaveklasserne vil man kunne udskille de ikke skolemodne og beholde dem i børnehaveklasserne noget længere. Desuden fremmes barnets sociale udvikling i gruppen, og tilpasningsvanskelighederne i 1. klasse bliver mindre. De lærere, der senere skal undervise børnene, vil dels i forvejen kunne lære dem at kende på skolen, dels få mange forhåndsoplysninger om dem, som vil kunne lette arbejdet.

Muligheden for at udskille de børn, der ikke er skolemodne, rejser det spørgsmål, om børnehavelærerinderne gennem deres uddannelse er tilstrækkelig forberedt til denne opgave. Jeg ved, at børnehaveseminarierne gerne vil have indført en 3-årig uddannelse. Der er nu på lærerhøjskolen mulighed for efter 3 års praktikanttjeneste at få et års ekstrauddannelse. Jeg vil gerne spørge, om der er planer fremme om at oprette specialkursus for børnehavelærerinder, bl. a. for at gøre dem fortrolige med skolemodenhedsprøver. Den almindelige beskæftigelse med 6-årige er de jo fortrolige med fra børnehaverne.

Efter min mening bør arbejdet i børnehaveklasserne varetages af børnehavelærerinder. De er specielt uddannet til denne pædagogiske opgave. Ikke alene på grund af lærermangelen ville jeg finde det uheldigt at overlade dette arbejde til lærere, men også fordi lærere ikke er uddannet til denne specielle form for pædagogik og

man, hvis de overtog det, nemt risikerede at gå tilbage til et princip, som nu er forladt, nemlig at børn godt kan begynde almindelig undervisning tidligere end det 7. år.

De hygiejniske krav til børneinstitutioner er meget strenge, langt strengere end til skolerne. Det forekommer mig ikke nødvendigt at stille større hygiejniske krav til børnehaveklasser i skolerne end til klasseværelser for 1. klasse. Børnene skal jo ikke være så længe i børnehaveklassen som i skolen, og der skal kun være 20 børn i hver klasse. Det vigtigste er, at der er plads nok til, at børnene kan røre sig.

Jeg forstår efter referat fra børneforsorgens martskursus, at børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn mener, at børnehaveklasserne burde have den almindelige gode børnehave til forbillede, og at man ikke kan anvende et tilfældigt ledigblevet lokale. Naturligvis ville det være det ideelle, men efter mine erfaringer har mange børnehavelærerinder så stort talent til i yderst beskedne lokaler at få skabt et godt og velegnet miljø for børnene, at jeg vil advare imod at stille for store lokalekrav i begyndelsen. Ellers ender det bare med, at man alt for få steder kommer i gang med børnehaveklasser.

Også for den øvrige skole mener jeg det er en fordel, at der er børnehaveklasser. Jeg har i mange amerikanske skoler set, at elever i de større klasser hjælper til i børnehaveklasserne. Ikke mindst for 8., 9. og 10. klasse tror jeg at deltagelse i børnehaveklasser som led i familiekundskab kan være meget værdifuld. På en københavnsk skole, hvor en børnehave kommer på besøg en dag om ugen, er det nu ikke de store elever, men 1. klasses elever, der hver får overladt et børnehavebarn at tage sig af i spisefrikvarteret. Set både fra de 6-åriges og fra de større elevers synspunkt mener jeg at børnehaveklasser er pædagogisk meget værdifulde.

Bladet Folkeskolen siger, at tidspunktet for denne nydannelse er det slettest mulige. Det er jeg ikke enig i. Interessen er stor, og behovet er stort. Det vigtigste for mig er, at vi får fastslået et princip, får åbnet adgang for forsøg. Så må sagen vokse frem efterhånden.

Da vi sidste år drøftede skoletilsynsloven,

[Else-Merete Ross.]

kom også spørgsmålet om undervisning af syge og invaliderede børn frem, og den højtærede undervisningsminister opfylder ved § 51 a sin forgængers løfte om at få disse forhold ordnet på en så god måde som muligt. Jeg synes, der er grund til at fremhæve det synspunkt, der kommer til udtryk i bemærkningerne til denne paragraf, nemlig at syges og invalideredes ret til undervisning også udover den undervisningspligtige alder ikke bør begrænses, selv om deres helbredstilstand gør det tvivlsomt eller måske udelukket, at de senere vil kunne udnytte de erhvervede skolekundskaber. Disse børn skal, hvis det overhovedet er muligt, modtages i skolen, bl. a. for at de kan opnå kontakt med andre børn. Med glæde har jeg læst om den klasse, der er oprettet for spastiske børn på Fælledvejens skole. Det er et skridt i den rigtige retning.

Hvad angår tilskud til skolebyggeri, er der i lovens § 63 foreslået nogle ændringer. Det ærede medlem hr. Lysholt Hansen talte forleden dag i det høje ting om den betydning, han tillagde gymnastikken, og blev støttet af det ærede medlem hr. Bækgaard. Jeg vil gerne tilslutte mig disse udtalelser, men også fremhæve, at svømning efter min mening er om muligt endnu vigtigere. I et havombrust land som Danmark burde alle kunne svømme. Jeg er derfor meget tilfreds med, at der nu ved skoler, hvor der er en gymnastiksal, kan gives tilskud også til indretning af en svømmehal.

Hvad angår tilskuddet til de i § 63 nævnte lokaler, vil jeg gerne spørge, om det montagebyggeri, vi talte om her i fredags, ikke også ville kunne finde anvendelse på mange af de lokaler, der her er tale om. Måske vil man indvende, at montagebyggeri føjet til en eksisterende skolebygning æstetisk ikke vil være så heldigt. Den højtærede undervisningsminister må undskylde, at jeg stiller et spørgsmål til ham for øjeblikket, men efter hvad jeg har forstået, er det arbejdsbesparende og værdifulde ved montagebyggeriet, at det består af en kerne, hvor det indvendige kan fremstilles efter en bestemt plan, i dette tilfælde altså til en bestemt art skolelokaler, og af den grund kan fabrikkfremstilles, medens der intet er i vejen for at beklæde denne kerne med et materiale, f. eks. almindelige mursten, som

kan få det nye lokale til også æstetisk at passe ind i en ældre skolebygning.

Nu ved jeg godt, at mange af de omtalte lokaler normalt bygges af håndværkere på stedet, men da der landet over er mangel på arbejdskraft, ikke mindst inden for byggefagene, kunne man så ikke af arbejdsbesparende grunde gå over til montagebyggeri og eventuelt gøre igangsættelsestilladelse afhængig af, at montagebyggeri benyttes?

Dette lovforslag indeholder så meget, at det ikke er muligt på 20 minutter at komme ind på det alt sammen, men det bliver der vel tid til i udvalget.

Jeg vil gerne slutte med at takke for dette lovforslag, som mit parti kan anbefale meget varmt.

O. Mathiasen: Man kan vel altid diskutere, hvad man forstår ved mindre ændringer i en lov, men jeg synes faktisk, at den højtærede undervisningsminister er, skal jeg sige meget beskeden i sin udtryksform, når det i bemærkningerne til det foreliggende lovforslag siges, at det tilsigter nogle mindre ændringer i folkeskoloven af 1958. For mig at se er der faktisk tale om temmelig væsentlige ændringer, som på forskellig vis kan komme til at gribe dybt ind i skolens forhold og i forældrenes forhold til skolen. Selv om der vel ikke er tale om helt nye foranstaltninger, er det i hvert fald meget væsentlige ting, der drejer sig om.

I øvrigt vil jeg gerne straks give den højtærede undervisningsminister og hans embedsmænd min bedste kompliment for den særdeles klare og letforståelige tekst i dette lovforslag og dets bemærkninger. Det er nogle meget fortræffelige kommentarer, der gives. Jeg kan sige, det er et eksempel til efterfølgelse for alle lovtekstforfattere. Det kunne der måske nok være grund til at fremhæve her.

Den højtærede minister har i sin skriftlige fremsættelse motiveret, hvorfor der allerede efter så få års forløb er ønsket fremme om, at der foretages ændringer i loven af 1958. Det var vist det ærede medlem hr. K. B. Andersen, der spurgte: hvornår bliver der fred igen i skolespørgsmålet? Jeg er ganske enig med det ærede medlem i, at der skal ikke være fred i dette spørgsmål. Tværtimod, der skal være, jeg vil ikke sige ufred, men

[O. Mathiasen.]

netop spænding, og jeg kan godt sige uro omkring hele denne sag, så vi kan fortsætte det reformarbejde, som er så nødvendigt. Jeg synes, det er glædeligt, at loven af 1958 har sat et så vældigt sving i skoledebatten og skabt et sådant røre, som jeg anser for både fornøjeligt og nyttigt. Det er kun naturligt, at den voksende skoleinteresse hos forældre og skolemyndigheder manifesterer sig i nye krav og ønsker om ændringer og forbedringer af de gældende skolelove. Hvis det kan tillades, at jeg siger det en gang til: hvor er det opmuntrende med denne sag her i forhold til den hvis-krigenkommer- og bunkermentalitet, som breder sig mere og mere i dette land og i denne befolkning, bl. a. på grund af den høje regerings og folketingsflertallets udenrigs- og militærpolitik.

Et vigtigt afsnit i lovforslaget er ændringen til § 64, hvorefter der gives kommunerne tilladelse til at oprette børnehaveklaser ved skolerne. Det er en sag, der er omtalt af alle de ærede ordførere. Jeg skal kun ganske kort sige, at det er en sag, som mit parti er stærkt interesseret i. Det gælder også den nye § 51 a, hvori det pålægges kommunerne at sørge for, at syge og invaliderede børn, der er ude over den undervisningspligtige alder, kan få en undervisning, som svarer til folkeskolens almindelige undervisning.

Vi kan naturligvis også give fuld tilslutning til, at kommunen får pligt til at afholde udgifterne for de forældre, hvis børn søger optagelse i private realskoler, således at denne pligt ikke mere er betinget af, at der er indgået en aftale med vedkommende skole.

Den efter min mening vigtigste bestemmelse i lovforslaget er imidlertid, at der nu gives kommunerne mulighed for at indføre et 10. skoleår, en bestemmelse, som socialistisk folkeparti hilser med glæde; det er noget, som ligger helt på linje med vort skoleprogram. Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om denne sag. Vi ville foretrække en obligatorisk skolegang til og med det 10. skoleår, men jeg erkender, at ikke mindst den herskende lærermangel gør, at der må startes på frivillig basis. Jeg er temmelig overbevist om, at mange kommuner så

snart som muligt vil udnytte denne bestemmelse.

Jeg ser i bemærkningerne til lovforslaget, at ministeriet fra læseplansudvalget har modtaget og fulgt en enstemmig indstilling om, at der skabes muligheder for at anvende talkarakterer ved afgangsprøverne efter 8. og 9. klasse og efter 10. klasse, hvis dette lovforslag bliver gennemført. De andre ærede ordførere har alle omtalt dette spørgsmål og har haft en noget forskellig indstilling til det. Motiveringen for dette forslag er jo, at man mener, at anvendelse af talkarakterer er, som det hedder i bemærkningerne, en afgørende forudsætning for, at undervisningen i disse klasser kan nyde samme anseelse i erhvervslivet som den undervisning, der afsluttes med realeksamen. Jeg er ganske enig i, at der må udfoldes alle bestræbelser for at skabe respekt for ikke-eksamenslinjen i folkeskolen. Jeg synes også, at vi er nået et stykke frem i den retning indtil nu. Jeg tror, at respekten vil blive større, når der nu er udsigt til, at skoletiden forlænges til det 10. skoleår; således at der kan blive plan og sammenhæng i denne eksamensfri linje i skolen, men jeg kan med min bedste vilje ikke se det nødvendige i, at denne respekt i erhvervslivet nødvendigvis skal baseres på nogle tørre tal i et afgangsbrev.

Jeg vil gerne stille den højtærede minister to korte spørgsmål i denne forbindelse; det sidste er af en noget personlig art. For det første: er kravet om talkarakterer kommet fra erhvervslivets folk? Og for det andet: hvad er ministerens personlige mening om denne sag? Så vidt jeg har forstået det, har den højtærede ministers to forgængere, Jørgen Jørgensen og den højtærede minister hr. Julius Bomholt, i deres skolereformforslag og i flere udtalelser offentligt og på anden måde været temmelig stærkt inde på, at det ville være nyttigt og formålstjenligt, om der blev slækket noget på det eksamenspres og talkarakterpres, som i alt for høj grad har præget den danske folkeskole, og som efter min mening mindst muligt bør præge den eksamensfri linje. Jeg ved ikke, om der er ærede medlemmer i denne sal, som mener, at jeg her skyder spurve med kanoner, men jeg vil gerne sige, at denne sag er for mig et virkeligt kardinalpunkt i

[O. Mathiasen.]

mit skolesyn. Jeg kan ikke få ind i mit hoved, at erhvervslivet for alvor står bag dette krav. Er det blevet sådan, at en udtalelse fra den skole, hvor eleven har haft sin skolegang igennem 10 år, en udtalelse om elevens standpunkt i de almindelige skolefag, om elevens evner, flid og hele færd i skolen fra de lærere, der kender eleven ud og ind, ikke vejer lige så meget eller mere til end et par eksamenskaraktæretal, som efter min mening kan være temmelig problematiske som grundlag for en bedømmelse af elevens duellighed i erhvervslivet?

Det vil fremgå af mine bemærkninger, at jeg og mit parti er interesseret i dette lovforslag. Vi synes, det er et positivt forslag, men når jeg har sagt det, har jeg også et par nøgterne — jeg ved ikke, om jeg må sige skeptiske — bemærkninger.

Jeg vil gerne spørge, hvordan den højtærede minister mener at dette lovforslag, om jeg så må sige, står til den barske virkelighed. Jeg har nok set, at ministeren ved fremsættelsen fremhævede, at det ikke er hensigten at forcere udviklingen frem med hensyn til at oprette et 10. skoleår, men at det alene er tanken at oprette sådanne 10. klasser, hvor der i kommunerne er et behov derfor. Jeg ved ikke, hvor stort dette behov er, men jeg kunne tænke mig, at mange kommuner er stærkt interesseret i at få sådanne klasser etableret, og det samme gælder sikkert børnehaveklasserne. Jeg vil meget nødig være med til at stække den højtærede ministers vældige initiativ, men den nøgterne kendsgerning er jo den, at der i det mindste mangler to meget væsentlige faktorer, for at de gode tanker kan føres ud i livet.

For det første er der spørgsmålet om skolelokaler — det er nævnt af flere af de ærede ordførere. De allerfleste steder er skolerne overbefolket af elever. Der er kommuner, hvor lokalemangelen er helt katastrofal. Jeg har i denne weekend haft lejlighed til at aflægge besøg i en skole i en af vore middelstore byer; det var altså ikke langt ude på landet. Der undervises i denne skole under forhold, som efter min mening ligger langt under det tilladelige. Der er f. eks. indrettet skolelokaler for de mindste klasser helt oppe i tagetagen; man kommer derop ad en hønsetræppe. Jeg

tænkte, da jeg var deroppe: hvordan i alverden kan sundhedsmyndighederne og brandvæsenet tillade sådanne forhold? Hvilken katastrofe kan der ikke ske i tilfælde af brand? Og dette tilfælde er, som den højtærede minister vil vide, ingenlunde enestående. Sådanne tilstande kan godt skyldes, at de stedlige skolemyndigheder ikke har røgtet deres opgave, som de burde og skulle, men i mangfoldige tilfælde er grunden den, at man ganske simpelt ikke kan få tilladelse til skolebyggeri, selv om man de pågældende steder har den bedste vilje til at indrette sit skolevæsen på bedste måde.

Jeg spørger den højtærede minister, om det udmærkede initiativ, der er taget med dette lovforslags fremsættelse, ikke nødvendigvis må følges op af et nyt, således at kommunerne i langt højere grad får tilladelse til mere skolebyggeri ikke alene på grund af dette lovforslag, men også på grund af de mange andre udmærkede initiativer, der er taget af den højtærede minister på skolevæsenets område.

Jeg tænker også her på børnehaveklasserne. Jeg går ud fra, at det er ministerens tanke, at disse klasser skal have til huse i eksisterende eller nye skoler, således at de små børn kommer i nærmest mulig kontakt med den skole, hvor de senere skal fortsætte deres skolegang. Jeg synes, der her er et spørgsmål, som gør det tvingende nødvendigt, at der i de kommende år så snart som muligt bliver givet grønt lys for mere skolebyggeri, og jeg vil være vældig glad, hvis den højtærede minister vil udtale sig positivt om denne sag, så vidt det er ministeren muligt.

Hertil kommer det andet katastrofale forhold, som er omtalt flere gange her fra talerstolen, nemlig lærermangelen. Vi drøftede for nylig denne sag i det høje ting, og der var enighed om, at der måtte gøres noget alvorligt her, selv om der var noget delte meninger om, hvordan det skulle gøres. Jeg spørger den højtærede minister, hvordan han har tænkt sig at der skal skaffes lærere til de nye klasser; jeg tænker også på børnehaveklasserne. Så vidt jeg ved, er der mangel på lærerinder til disse nye klasser, hvad enten det skal være uddannede børnehavelærerinder eller andre småbørnslærerinder. Jeg ved ikke, om den

[O. Mathiasen.]

højtærede minister føler trang til at kalde mig snusfornuftig eller ligefrem lyslukker. Jeg mener ikke at være noget som helst i den retning, men jeg vil helst stå med begge ben på jorden også i den sag, vi her behandler. Vi er nødt til at se realistisk på disse forhold.

Til slut vil jeg sige noget, som måske kan lyde reaktionært og konservativt; det er en ting, jeg meget nødt vil være, og jeg synes heller ikke, at det, jeg her siger, er det. Jeg anser det for det absolut vigtigste inden for skolens verden, at den bestående folkeskole med alle sine mangler og huller udbygges og opbygges med alle til rådighed stående midler og med alle eksisterende gode kræfter, før der tages nye initiativer til nye reformer og forbedringer, de være aldrig så ideelle og påkrævede.

Med disse bemærkninger kan jeg tilsige velvillig behandling af lovforslaget, men vi vil gerne have en grundig behandling i udvalget ikke mindst af spørgsmålet om det 10. skoleår og børnehaveklasserne og alle de problemer, der står i forbindelse med disse foranstaltninger.

Bækgaard: I en tid, da der mangler 8 000-9 000 lærere, omkring 20 000 klasseværelser og undervisningsmateriale i stor stil, og samtidig med at staten mangler penge til det fælles samfundsmaskineri, er det uforståeligt, at den højtærede minister kan fremsætte et lovforslag som dette. Mit parti finder det komplet meningsløst og uovervejeth. Den højtærede minister ser ingen steder, at de frie erhverv planlægger så fuldstændigt ude af takt med de faktiske forhold, som dette lovforslag er udtryk for.

I den skriftlige fremsættelse står der, at lovforslaget fremsættes for at imødekomme ønsker fra visse kommuners side. Hvad er det for kommuner? Mon de samme kommuner ville blive hørt, hvis de f. eks. bad om 10 pct.s skattenedsættelse?

Det bliver endvidere begrundet med, at den almene linje skal stilles lige med den

boglige. Ja men det er jo ganske misvisende. Først deler man klasserne, i mange tilfælde til stor skade for eleverne, og så kommer man bagefter og siger, at de, som har mere sans for det praktiske, alligevel bør have samme uddannelsestid. Højtærede minister, hvordan er erfaringerne fra det praktiske liv? Erfaringen er den, at langt den overvejende part af de mennesker, som betyder noget for landet i dag økonomisk og kulturelt, har tilhørt den almene linje i deres skoletid — ja, hvis der dengang havde været noget, der hed særklasse, havde de sikkert tilhørt denne.

Jeg nævnte før, at det i mange tilfælde er til skade for eleverne med klassesdeling. Må jeg give et eksempel. Af 2 elever fra en lille udeltd landsbyskole kom den ene efter stærk opfordring fra sin lærer direkte og helt undtagelsesvis ind i midten af 2. realklasse i den nærmeste købstad med det resultat, at eleven efter det første halve års forløb var nr. 1 i klassen. Den anden elev, som blev tilbage i den lille udelte skole, og som — for at sige det mildt — hørte til den almene linje, gik fuldstændig i stå efter kammeratens bortrejse. Sådanne eksempler har vi mange af, og det viser jo med al tydelighed, at børnene i mange tilfælde er bedre til at få hinanden med og til at opdrage hinanden, end lærerne er.

Det ærede medlem hr. Helge Larsen sagde ved en lignende debat den 29. november 1957 — det står i Folketingstidende 1957-58 sp. 1068 — følgende:

„Der ligger utvivlsomt en opdragelsesmæssig værdi i, at børnene i den undervisningspligtige alder går i den samme skoleform. Skolen danner i sig selv et lille samfund, og der ligger en for børnene umærkelig opdragelse til demokrati og samfundsborgere i dette, at alle børn fra samme skoledistrikt er fælles om dette lille samfund.“

Jeg er enig med det ærede medlem i disse betragtninger, og derfor er det des mere kedeligt, at det er det ærede medlems partifælle, der fremkommer med dette lovforslag.

[Bækgaard.]

Ja, ja, jeg ved godt, at det er frivilligt i første omgang med det 10. skoleår, men der er jo sørgelige erfaringer for, at frivilligheden går fløjten, når de økonomiske forhold spiller ind.

Lad mig minde om den oplysning, det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen gav i det høje ting i sidste uge: at 15 frie realskoler i den sidste tid er ophørt med at eksistere. Gennemføres dette lovforslag, vil det samme blive tilfældet med en lang række af vore frie ungdoms- og efterskoler, skoler, som efter vor formening i det halve års tid, de har eleverne, giver dem langt mere kundskab og udvikling end både det 8., det 9. og det 10. skoleår.

At børnene er vel udrustede til at tage livets tildragelser, som de nu engang kommer, afhænger som sagt ikke alene af, at det teoretiske er i orden, men lige så meget af, at den praktiske sans bliver udviklet. Alene det, at eleverne på disse frie skoler lærer at være deres egen oppasser og at indrette sig under et reglement, som afviger fra det, de kom fra, er af den allerstørste betydning.

Nej, i stedet for at fremsætte dette lovforslag burde den højtærede minister have gjort udvej for, at mange flere elever kom på de skoler, jeg her har omtalt, end tilfældet er.

I forbindelse med — som det hedder i bemærkningerne til lovforslaget — „forsøgs-mæssig indførelse af børnehaveklasse“ redegjorde det ærede medlem hr. K. B. Andersen udførligt for tilfældet med Esbjerg. Der er et godt gammelt jysk ord, der siger: Esbjerg ligger vesten for lov og ret. Skal vi ikke hellere lade den blive ved med det?

I samme forbindelse oplyser en lærer ved en stor skole i hovedstadsområdet, at han og hans kolleger aldrig har tænkt på, at børnene i 1. klasse havde haft godt af at blive forberedt før skoletiden — tværtimod. Lad dog børnene være børn i den alder. Skal de forberedes her, bliver det næste vel, at de skal forberedes til vuggestuer.

Endelig skal jeg vedrørende forslaget om at forandre navnet „særklasser“ til „specialklasser“ kun henvise til det, jeg tidligere har sagt: at ligeegyldigt hvilken benævnelse der bruges, er det et område, hvor der i misforstået omsorgsfuldhed er gjort flere elever sære, end der i virkeligheden er.

En lærer fortalte mig, at en af hans elever fra 1. klasse, som han opfattede som lige så velbegavet på alle områder som de øvrige elever, var fuldstændig ukendelig, mut og tvær, da han senere på ny stiftede bekendtskab med ham i en særklasse.

Endvidere kan jeg oplyse, at en skole, som en overgang var oppe på 3 særklasser, i år afvikler den sidste, idet lærerne dér er enige om, at det var en stor fejltagelse med disse pariaklasser. Jeg har også hørt, at den lærer, der i sin tid opfandt denne form for undervisning, offentligt har udtalt sig i lignende retning, men det kan den højtærede minister måske oplyse os noget om.

Jeg håber, at jeg med det, jeg her har sagt, tydeligt har motiveret mit partis stilling til dette overflødige lovforslag.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg takker de ærede ordførere, der har kunnet give tilslutning til det foreliggende lovforslag. Og så vil jeg gerne understrege — hvad det ærede medlem hr. K. B. Andersen var inde på og stærkt understregede — at der jo ikke med det foreliggende lovforslag er tale om forslag til en strukturændring. Det, der foreligger, er et forslag, der tager sigte på at videreføre og udbygge skoleloven af 1958, føre den à jour på områder, hvor ændringer er nødvendige.

De ærede ordførere har alle været inde på de ydre vanskeligheder, vi har i dag, og jeg skal da ikke lægge skjul på, at jeg har haft betænkeligheder i forbindelse med fremsættelsen af lovforslaget. Jeg er glad for at høre, at man stort set forstår de motiver, der har gjort det nødvendigt nu, at disse forslag til ændringer i skoleloven fremsættes. Når det siges — og det var flere af de ærede ordførere inde på — at vi er startet for tidligt med alt det nye, vil jeg gerne minde om, at skoleloven af 1958 jo er trådt i kraft etapevis. Først fra august 1961 blev 8. skoleår obligatorisk for kommunerne, altså 3 år efter lovens vedtagelse. Men længe før 1961 gik kommunerne i gang med at etablere disse 8. klasser; det gælder i øvrigt også 9. klasserne. Det er altså behovet udefra, der med stor kraft har slået igennem.

Nu hørte jeg det ærede medlem hr. Bækgaard karakterisere den indsats, der

[Undervisningsministeren.]

her skal gøres, som aldeles meningsløs. Jeg beder det ærede medlem erindre det, jeg her siger om presset udefra. Det er ikke ministeriet, der går ud til kommunerne og siger: nu skal I begynde at arbejde på 10. klasserne. Det er kommunerne, som kommer til os og beder om lov til at etablere disse klassetrin. Jeg tror, man skal gøre sig klart, hvilke uhyre udækkede behov der ligger i Danmark, og det må være folketingets opgave, når disse behov er klart konstateret, at skabe forudsætninger for, at man kan imødekomme dem. Jeg tror, der i allerhøjeste grad er brug for, at man imødekommer disse behov til den yderste grænse.

Nu skal jeg ikke komme ind på de konkurrencemæssige hensyn, der gør sig gældende; for mit vedkommende er det det vigtigste, at vi giver alle børn mulighed for at udnytte de forudsætninger, de har. Dertil skal vi bruge skoleloven, og derfor er det nødvendigt, at vi i dag foretager de ændringer i loven, som kan sikre dette mål.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Poul Thomsen, at de vanskeligheder, vi slås med, jo ville have meldt sig alligevel, selv om der ikke var lavet om på skolestrukturen, i hvert fald dersom man ville have realiseret det mål, hvorom alle er enige, nemlig udbygningen af landkommunernes eksamensafdelinger og forbedring af vilkårene for den eksamensfri skole. Afgørende her er den tekniske udvikling, den øgede velfærd og forældrenes ønske om, at børnene skal gå længere tid i skole. Jeg kan meget vel se baggrunden for den skepsis, der er kommet til orde over for bestemmelsen om et 10. skoleår; men det er ikke muligt for ministeriet at sige nej til kommuner, der fremsætter ønske om et 10. skoleår som følge af det pres, forældrene retter mod kommunerne. Så lang tid ønskerne ikke er præsenteret for ministeriet, vil det vel kunne accepteres, at der opretholdes en forskelsbehandling mellem de to skoleafdelinger: 8. og 9. klasserne på den ene side og realafdelingerne på den anden. Men når først forældrene går til skolen og skolelederen går til kommunen, kan vi ikke andet end forsøge at regulere forholdet.

Dernæst vil jeg gerne understrege, at det jo ikke bliver noget stort antal 10.

klasser, der vil blive oprettet i de kommende år. Det er muligt, at antallet i løbet af de kommende 5-6 år vil gå stærkt i vejret, men det bliver ikke i de allerførste år, og det er ikke ministeriets hensigt at forsøge at forcere udviklingen frem.

Man har peget på læremangelen i forbindelse med forslaget om det 10. skoleår. Nu er det ikke tanken, at vi her skal drøfte dette problem; jeg skal komme tilbage til dette forhold i en redegørelse til det høje ting, når vi kommer lidt længere frem. Jeg vil dog gerne sige her, at ser vi på spørgsmålet om 10. klasserne, må vi gøre os klart, at hvis man ikke oprettede disse klasser, ville man komme til at stå over for at skulle anvende praktisk talt det samme antal lærere, fordi man så ville få eleverne inden for ungdomsskolens rammer. Der ligger altså ikke i lovforslaget her noget, som vil forøge læremangelen; det understreges yderligere, når man tager i betragtning, hvor få klasser der ville blive tale om til at begynde med. For så vidt må det være rigtigt, at de klasser, der kommer i gang, vil være at betragte som forsøgsklasser, og de erfaringer, man indhøster, vil blive lagt til grund for udformningen af de læseplaner, der vil blive udsendt som vejledende.

Man hører ofte sagt, at vi startede alt det nye, uden at der i forvejen var gjort tilstrækkeligt med forsøg. Her har vi altså netop en chance for at tilrettelægge undervisningen i 10. klasserne på et meget sikkert og solidt grundlag, sådan at vi har erfaringerne til udbygningen af den skole, der senere hen skal tage denne undervisning op, når vi har fået et bredere grundlag for hele dette arbejde.

Må jeg med hensyn til prøverne, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen og andre ordførere har været inde på — det ærede medlem hr. O. Mathiasen var inde på det i forbindelse med spørgsmålet om karakterskalaen — sige, at der allerede er tilvejebragt en vis fasthed omkring prøverne efter 9. klasse, men det er ikke en prøve, der svarer til den gamle eksamensskoleprøve, realeksamen eller mellemsskoleeksamen; det er en prøve, der er tilrettelagt på et rummeligt grundlag, en prøve, der giver mulighed for at vise flere forudsætninger hos børnene end just de boglige.

[Undervisningsministeren.]

Der ligger altså et videregående hensyn i prøvens udformning over for børnene, og det er klart, at vi for enhver pris må undgå at indsnævre det grundlag, hvorpå vi arbejder med denne prøve. Det ville kun føre til, at vi overførte de værste forseelser fra den gamle eksamensskole til disse klasser, og det ville virke helt ødelæggende.

Det ærede medlem hr. Poul Thomsen efterlyste målsætningerne og kritiserede, at der ikke var skitseret en målsætning for 10. klasserne. Nu tillader tiden ikke, at jeg her kommer nærmere ind på, hvordan denne målsætning må være, men jeg vil dog gerne sige, at det er tanken, at vi i 10. klasserne kan lægge kursus af forskellig karakter og med varigere sigte. Jeg kan f. eks. nævne forberedelse til optagelse på teknika. Det vil være en fordel for teknika, at man kan lægge forberedelsesundervisningen ned i 10. klasserne; det vil spare lærerkræfter inden for teknikaernes kreds. Der vil også være mulighed for, at man på linjehold i 10. klasserne kan lave andre forberedende uddannelser, f. eks. til optagelse på sygeplejerskeskole o. s. v.

Det, der har været karakteristisk for realeksamen, er, at den har haft en bred kompetence. Jeg mener, at vi må gå så langt som muligt for 10. klassernes vedkommende. For selv om der bliver tale om linjefag med erhvervsbetonet indhold, vil uddannelsen på baggrund af det, man når til i skolens hovedfag, dansk og regning, være kvalificerende, og vi må i det hele tage hensyn til, at der må være opstigningsmuligheder også fra denne del af skolen.

Jeg vil gerne her understrege ønsket om, at man såvel i de modtagende erhverv som i efteruddannelser vil vænne sig til at vurdere de enkelte beviser efter deres individuelle indhold, sådan som jeg tror det ærede medlem hr. K. B. Andersen var inde på. Når det er oplyst, hvilken læseplan man følger, hvilket niveau undervisningen ligger på, når bedømmelsen af de unge i øvrigt er sobert realistisk, skulle det være muligt at sammenligne unge, der kommer fra forskellige skoleafdelinger. Det er uhyre vigtigt, at man går ind på disse betragtninger, for ellers når vi ikke den frigørelse inden for det danske uddannelsessystem,

som jeg tror de fleste erkender er nødvendig.

Må jeg gøre en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. O. Mathiasen, der var inde på talkaraktererne. Der er ikke her tale om et krav fra erhvervene. Der er arbejdet med problemet med bedømmelsen af de unge gennem lang tid inden for læseplansudvalget. Jeg vil gerne gøre helt klart, at taler vi om hovedskolens klasser fra 1. til 7. klasse, anvender vi efter læseplansudvalgets udtryk sætninger for at karakterisere børnenes standpunkt, men når der er tale om realafdelingen, som den er kendt i dag, anvender vi karakterer. De er ganske vist skrevet med Ørstedes udtryk, men hvert af dem står for bestemte talværdier, og der er ingen mulighed for, at vi kan undgå talværdier i realafdelingen eller studenterafdelingen. Og det er uhyre vigtigt, som det blev understreget af bl. a. det ærede medlem hr. Poul Thomsen, at vi kan anvende samme udtryk i de to afdelinger, realafdelingen og 9. klasse. Derfor mener vi, der bør være tale om talkarakterer begge steder. Der bliver lejlighed til at se nærmere på dette i udvalget, så jeg skal ikke sige mere om dette vigtige spørgsmål.

Med hensyn til børnehaveklasserne vil jeg gerne understrege, at vi ved at tage bestemmelsen om disse klasser ind under forsøgsparagraffen har villet markere, at ministeriet i hvert enkelt tilfælde, efter at forsøgsudvalget har set på sagen, vil se på problemet omkring oprettelse af børnehaveklasser, således at man kan vurdere de forudsætninger, der er til stede. Det er jo klart, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at oprette børnehaveklasser på steder, hvor man ikke har plads til det, og hvor de øvrige klasser lider under ringe lokaleforhold, og jeg tror også, det er rigtigt, at man ser på dette spørgsmål i sammenhæng med børnehaveproblemet i almindelighed.

Der må finde et godt samarbejde sted mellem undervisningsministeriet og socialministeriet på hele dette område. Og igen vil jeg understrege, at når man gang på gang taler om, at vi skulle gøre forsøg, før vi rigtig går i gang med at løse en opgave, så har vi her på ny et eksempel på en sådan fremgangsmåde. Her ønsker vi at gå i gang

[Undervisningsministeren.]

med en forsøgsundervisning. Vi ved jo, at børnehaveklasse kommer inden for en nær fremtid. De findes i praktisk talt alle de lande, Danmark kan sammenligne sig med. Derfor synes jeg, det er rigtigt, at vi nu gennem forsøgsparagraffen åbner mulighed for, at vi kan begynde. Det skal naturligvis være sådan, at udvalget kan få alle mulige oplysninger om, hvordan vi har tænkt os undervisningen grebet an. Jeg kan da sige til det ærede medlem hr. Poul Thomsen, at der ikke bliver tale om, at vi forkludrer det for børnene i forvejen. Det ville være en kedelig introduktion til det hele, dersom det skulle ende på den måde. Men jeg tror, at vi nok kan forberede den bratte overgang til skolegang noget bedre. Jeg tror, at det ville være ganske heldigt, om børnene gennem disse særlige børnehaveklasse førtes lempeligt ind i skolens liv og arbejdsformer, førtes ind i skolens mange funktioner og bestemmelser. Hovedformålet må altså være at forberede børnene til den egentlige skolegang. De skal opøves i en del manuelle færdigheder, og der gives dem en første undervisning i sang, musik, rytmik og formning. Jeg skal gerne i udvalget uddybe nærmere andre af de synspunkter, der må ligge til grund for undervisningen af børnehaveklasse.

Skolebyggeriet har også været draget frem, og jeg vil gerne om dette sige, at det må erkendes, at det bliver et af de vigtigste problemer at løse. Det er klart, at undervisningsministeriet vil sætte alt ind på, at vi kan få så meget til undervisningsbyggeri som overhovedet muligt, og har hele opmærksomheden henvendt på, hvor vigtigt det er, at folkeskolens ydre rammer bringes i orden. Nu må man ikke glemme, at der i disse år er sket en kolossal udvikling på dette område. Rejser man landet rundt, ser man jo den ene nye centralskole efter den anden. Man må ikke altid tale om de mørke sider. Der er sket mange og betydelige ting inden for den danske skole i de senere år; det gælder undervisningen, som er udbygget. Men jeg tror, det ville være meget vigtigt, om vi kunne finde frem til nye former for byggeriet. De ærede medlemmer fru Else-Merete Ross, hr. K. B. Andersen og hr. O. Mathiasen var inde på det. Jeg

kan sige her, at der er nedsat et udvalg, der har den opgave at finde frem til typer, der så kan danne grundlag for en arkitektkonkurrence. Når denne arkitektkonkurrence er afsluttet, må vi finde ud af, hvordan vi kan gå videre. Det drejer sig så om produktionen af skoler, og det drejer sig om kommunernes og også andres stilling til hele dette problem. Jeg tror, det bliver nødvendigt, at vi åbner former for standardiseret byggeri, og jeg vil meget gerne medvirke til, at sådanne former kan fremmes.

De ærede medlemmer hr. Axel Kristensen og hr. Bækgaard var inde på spørgsmålet om efterskolerne. Jeg er meget villig til at se nærmere på hele dette forhold og drøfte det i udvalget, men jeg vil gerne sige her, at det er min overbevisning, at efterskolerne gør en særdeles nyttig gerning inden for den danske skole. Der er mange børn, der har godt af at skifte miljø, og jeg kan også sige, at vi i fremtiden må sikre, at efterskolerne kan fortsætte deres gerning.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at det har været en glæde for mig at høre den positive indstilling, de allerfleste af de ærede ordførere har lagt for dagen vedrørende dette lovforslag. Man har erkendt de store vanskeligheder, der knytter sig til det, men man har også erkendt, at vi måtte tage et skridt i den foreslåede retning. Det, der er vor hovedopgave, er at sørge for, at alle børn ganske uanset de forudsætninger, de møder med hver især, inden for skolen får muligheder for at udnytte de evner og anlæg, de har.

Hermed sluttede forhandlingen.

K. B. Andersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Vivike har meddelt mig, at han ønsker til jussititsministeren at stille følgende spørgsmål:

[Formanden.]

„Hvordan kan det begrundes, at medlemmer af hjemmeværnet idømmes mildere straffe for færdselsforseelser end andre borgere?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 12. april, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændringer i beværterloven.

2) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

3) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om købstadkommunernes styrelse.

4) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om landkommunernes styrelse.

5) Tredje behandling af:

Forslag til lov om teknika.

6) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændring i færdselsloven [vedr. fartbegrænsning].

7) Tredje behandling af:

Forslag til normeringslov for finansåret 1962-63.

8) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

9) Første behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om telekommunikation m. m. ved radio.

10) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om radiospredning [af Hanne Budtz m. fl.].

Mødet hævet kl. 16⁴⁸.

83. møde.

Torsdag den 12. april kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i beværterloven.

Valgt blev: *Albertsen, Ditlevsen, Jørgen Peder Hansen, Qvist Hansen, K. Axel Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Edel Saunte, Astrid Skjoldbo, Aage Fogh, Vagn Bro, Alfred Bagh, Heilesen, Anker Lau, Weikop, Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen og Kai Moltke.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

Valgt blev: *K. B. Andersen, Dupont, Lis Groes, Poul Hansen (Grenå), Hougaard, Kolbjørn, Axel Ivan Pedersen, Astrid Skjoldbo, Else-Merete Ross, Axel Kristensen, Holger Hansen, Ellen Poulsen, Sinnbeck, Ellen Strange Petersen, Edv. Jensen, Poul Thomsen og O. Mathiasen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om købstadkommunernes styrelse.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4322).